

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ח.

עין משפט
נר מצוה

(א) נפי' אורה מדו של הקב"ה לו ללדק כמו כי קרן עור פני משה וסם חינו עחו אעפ"י שם אלל המקום עחו גלומר מוקף האור הגדול אלל הקב"ה יומר מאלל הנדיקים ערוך בערך קרן. (ב) לקמן ק"ג. (ג) לקמן לא: ב"מ מב. (ד) [לקמן: וי"ג]. (ה) ב"ב י: ר"ה ד. (ו) ג"א שאין מנסיסין. (ז) ג"ל רש"י. (ח) [לקמן לא:]. (ט) נפי"א ה"ג. (י) ש"ל. (יא) ע"י מוס' ב"מ מב. ד"ה שפ"ן.

תורה אור השלם

1. שבעת ימים שאר לא יקרא בבתיכם כי כל אבל מקומצת ונבדקה הפש והוא מנערת ישראל בגר ובאורח הארץ: שפות יב יט
2. ויחפש בגדול החל ובקטן קלה ויבדק והגביע באמתחת בנימן: בראשית מד יב
3. והקה קעת ההיא אהפש את ירושלים בנרות ופקדתי על האגשים והקפאים על שמריהם והאמרים בלבכם לא יטיב יי ולא יצניח א"ב
4. נר יי נשמת אדם חפש כל חדרי בטי: משלי כ
5. ונגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושמ תקיפו עזה: חבקוק ג ד

מוסף רש"י

חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער. ואין לרין לעשו דלן כלן עור על יראה (בי"ט מב.)

מוסף תוספות

- א. והיא במקום מחיצה, ובכד חיצון משתמשים בעינו אכילתם ושתייתם ושאר צרכיהם וכד פנים מוחים שם בנדיהם ומצניעים אותם שם. מ"י ה"ן. ב. דאי היה קאי אמטה לא שייך ביה צד חיצון וצד פנימי. מוס' ר"פ. ג. ומשני דאמר חיצון צריך בדיקה היינו בכל ענין, מיידי דמיתתא והא דקאמר הכא וכו' דנקט עצים ואבנים וכו', כיון דמדידא. שם.
- ד. כדקתני חמץ שנפלה עליו מפולת. מוס' ה"ל"ט.
- ה. בכך אלא לבדוק בעצמו וכיון דאיכא סכנה לא צריך. מ"י ה"ן.

רבינו הגאון

מפני שאור הנר יפה לבדיקה. ואע"ג דק"ל חצרו אינה צריכה בדיקה הואיל ונרובין מצויין שם. ואכסדרה לאורה נבדקת, אתא לא לאור חרומה לאשמעינן שהבדוק כיום בזמן שהחמה מצויה בעולם כשהוא בודק בבית אינו בודק אלא

מפני שאור הנר יפה לבדיקה. לקמיה מפרש מאי מעליותא מאבוקה: לאורה נבדקת. לאור שלה נבדקת ואין לרין להציא לה אור הנר כלילה אלא בודקה ציוס: ודאיכא. בציאה מקום נבדק לא סגי' לה לאור הארובה: אי נימא

אמאי לא היינו אכסדרה: לנדיין. של חור: ונוגה. של עמיד לנדיקים כאור של שבעת ימי בראשית יהיה: קרנים. מלשון כי קרן עור פניו (שמות לד). וזהו קרן מיד הקב"ה לו ללדק מיו של הקב"ה ילכו וזהו קרן להקרין פני הנדיקים ולא יהיה אורם שיה לאורו אלא כנר צפני האבוקה: אורו לאחיו. ולדס האוחזו לפניו הוא בודק הלכך אין יפה לבדיקה: בעים. מתיירא שלא יבעיר את הבית ואין לכו על הבדיקה יפה: האי משין נהוים. אור הנר נמשך ומאריך במקומו ואינו דולק בקפילות אלא נח במקום אחד: מיקטף איקטופי. נפק וקופץ תמיד. לשון הקיטפים מלוח (אי"ב ט): כל לאיסווי מאי. דלא תנא מקום ושמכניסין צו כו': חורי. שכותל: העליונים והסחטונים. הגבוהים יותר מדאי והנמוכים יותר מדאי ואין נוחין להשתמש אין לרין לנדיק: ונגה היציע. אע"פ שהוא נמוך הואיל ומשופע אין לרין לנדיק אלא שער גגין שלהן לא היו משופעין: יציע. אנפריץ: גג המגדל. משטוי"ר של עץ שנתיים לתוכו כלים ואוכלים תוכו לרין בדיקה ולא גגו: ורפס צקר. שאם היה שם חמץ הבהמות אכלוהו: וולוין. מקום דירת תרגולין. ומסבן. בית המצן דמה דרכו של חמץ שם וכן אורחות יין ושמן: מחולקס. עממדין אותה במקום מחילה לחלק תשמישי הבית ואורחא דמילתא נקט: ומפסק. יש הפסק צין שוליה לקרקע כגון שרגליה גבוהים למטה: עד מקום שידו מנעם. כגון שהכולל עז הרבה: ומפסק. יש אור צין שוליה לעצים: קשיא חורין אחריו. דקא תנא הכא חורין לרין בדיקה: הא. דקתני לעיל אין לרין בעילאי ומתאי שאין נוחה תשמישתן כדקתני נהדיא והא בלמעני שנוחם להשתמש: דמדליא. שגבוהה הרבה ויש אור תחתיה הרבה נוחה תשמישתה: דמיסאי. אף על פי שיש קטת אור אין נוחה תשמישתה: ממספק. אור שמשמק הימנו יין לשולחנו לרין בדיקה פעמים שהשמש נכנס להציא יין כשהוא כלה על השולחן ופתו צידו: יש קבע לאכילה. יודע הוא כמה שמן צריך לכוך וכך צני אלס ומציאו קודם ולהציא אלל יין אין קבע לשמיה פעמים ששמית סעודה [ו] מרובה

מפני שאור הנר יפה לבדיקה ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר ובעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר ויחפש בגדול החל ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן האי אור החמה היכי דמי אי נימא בחצר האמר רבא חצר אינה צריכה בדיקה מפני שהעורבין מצויין שם אלא באכסדרה האמר רבא באכסדרה לאורה נבדקת לא צריכה לארובה דבחדר ודהיכא אי לבהדי ארובה היינו אכסדרה אלא לצדדין ואבוקה לא והאמר רבא מאי דכתיב ונוגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושמ חביון עוון למח צדיקים דומין בפני שכינה כנר בפני האבוקה ואמר רבא אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר אמר רב נחמן בר יצחק זה יכול להכניסו לחורין ולסדקין וזה אינו יכול להכניסו לחורין ולסדקין רב זביד אמר זה אורו לפניו וזה אורו לאחריו רב פפא אמר האי בעית והאי לא בעית רבינא אמר האי מושך נהורא והאי מוקטף איקטופי: כל מקום שאין מכניסין בו: כל מקום לאתווי מאי לאתווי הא דתנו רבנן יחורי בית העליונים והתחתונים יוגג היציע ונגה המגדל יורפת בקר ולולין ומתבן יואוצרות יין וואוצרות שמן אין צריכין בדיקה רש"י. אומר משה החולקת בתוך הבית ומפסקת צריכה בדיקה ורמינהו יחור שבין אדם לחבירו זה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ר' שמעון בן גמליאל אומר משה החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים סדורים תחתיה ומפסקת אינה צריכה בדיקה קשיא משה אמטה קשיא חורין אחריו חורין אחריו לא קשיא הא בעילאי ובתתאי והא במיצעי מטה אמטה לא קשיא הא דמיתתאי ואוצרות יין אין צריך בדיקה והתניא אוצרות יין צריך בדיקה אוצרות שמן אין צריך בדיקה הכא במאי עסקינן במסתפק אי הכי שמן נמי שמן יש קבע לאכילה יין אין קבע לשתיה תני רבי חייה עשו אוצרות שכר בבבל כאוצרות יין בארץ ישראל במסתפק אמר רב חסדא בי דגים אין צריך בדיקה והתניא צריכין בדיקה לא קשיא הא ברברבי הא ביוטרי אמר רבה בר רב הונא בי מילחי ובי קירי צריך בדיקה אמר רב פפא בי ציבי ובי תמרי צריך בדיקה תנא אין מחייבין אותו להכניס ידו לחורין ולסדקין לבדוק מפני הסכנה מאי סכנה אי נימא מפני סכנת עקרב כי משתמש היכי אישתמש לא צריכה דנפל אי נפל למה לי בדיקה והתנן חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער התם שאין הכלב יכול לחפש אחריו הכא כשהכלב יכול לחפש אחריו והא אמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אינן ניווקין אמר רב אשי שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה וכה"ג לאו מצוה הוא והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה"ב הרי

משה החולקת בתוך הבית ומפסקת. פרש"י דלענין תחתיה מיידי וקשה לפני' לא ה"ל למימר החולקת אלא מפסקת ותו לא אלא י"ל חולקת בתוך הבית ומפסקת היינו שמונת בלמעט הבית וחולקת היינו שמגעת מכותל לכותל^א ואינו יכול לעבור מצד אחר אלא על גבי המטה או ישות ועבור תחתיה וקאמר דאין לרין בדיקה ללד הפנימי וכן משמע בירושל' ובמוספתא^ב דקאמר רש"י אומר מטה שהיא חוצלת החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים מונחים תחתיה בודק עד החיון ואינו בודק עד הפנימי וממך הירושלמי משמע דצריכתא דקתני זה עלים ואבנים גרם אין נמי בדיקה והא דלא משני הכא יש עלים ואבנים משום דלא משמע ליה ששציל כן אין לרין בדיקה^ג [אלא] משום שאין לרין לשות ולעבור תחת המטה ומשני הא דמילתא הא דמילתא לרין בדיקה לפי שרגליה גבוהין ויכול לעבור תחתיה בלל שמייה אי נמי דמילתא א"כ דלא ניחא לעלות על גבה ולעבור וי"ס דגרסי אין לרין בקמייתא ובצנתייתא לרין ולפי גירסא זו נקט עלים ואבנים סדורים תחתיה לרבותא ור"ם גרס בתרווייהו אין לרין ופריך מהא דצנתייתא לא צריכין עלים סדורים ובצנתייתא צריכין^ד: **הבא** כשהכלב יכול לחפש אחריו. ולכן אינו פטור אלא מפני הסכנה והא דמשמע גבי מפולת לאס הכלב יכול לחפש אינו כמבוער ולרין לעצור ולא מייסטר מפני סכנת עקרב אורי"י שאני התם דודאי איכא חמץ^ה הטריחוהו חממים^ו להשכיר פועלים צמרא ותיניא אלל הכא שאין החמץ ידוע לא הטריחוהו^ז: ש"ס

מט א מ"י שם הל' ד טו"ש"ע שם ספ"ק ו: ב ג ד מ"י שם טו"ש"ע שם ספ"ק א: נא ד מ"י שם הלכה ו טו"ש"ע שם ספ"ק ד: גב ה מ"י שם טו"ש"ע שם ספ"ק ה: גג ו מ"י שם טו"ש"ע ספ"ק ו: גר ז מ"י שם טו"ש"ע שם ספ"ק ג: גה ח מ"י שם הלכה ה טו"ש"ע שם ס"ו: נו ט מ"י שם טו"ש"ע שם ספ"ק ח:

לעיו רש"י

אנפריץ [אנפריץ]. יציע. מייסטי"ר. ארון כלים.

רבינו הגאון (המשך)

כנר. וכן באבוקה אע"ג שהאבוקה להבדלה מצוה מן המובחר אין בודקין אלא כנר. דמשך נהוריה ואורו לפניו ויכול להכניסו בחורין ובסדקין. תנו רבנן חורי הבית העליונים כו'. פירוש העליונים שאין יד מגעת להשתמש בהן. וכן התחתונים עם הקרקע. ונגה שאין בני אדם משתמשים בו וכן היציע. וזה היציע יש לו שלש שמות יציע צלע והתא, יציע דמתיב היציע התחתונה וגו', והוא מפורש בפי המוכר את הבית בתחלתו. וכן הופת כדכתיב ואין בקר ברפתים. ולולין כדכתיב ובלולים יעלו אל התיכונה. ומתבן כמשמעו. ואוצרות יין ושמן שאין מסתפקין מהן ואין נכנסין בהם בכל שעה, דליכא למיחש של שמת נכנס אדם לשם כפת שבידו ושכחו. כל אלו אין צריכין בדיקה. וכן מטה החולקת בבית, אם היא מוטלת בקרקעית הבית ומפסקת, כלומר היא מיושבת מן הכולל של בית עד הכותל שבגגו ואין אדם יכול לעבור לא מתחתיה ולא מצודה, כל הבית שהוא אחריו אותה המטה אין צריך בדיקה. ואם מטה זו מוליא. עד שיהיו עצים ואבנים סדורים תחתיה שאין מי שיכול לעבור תחתיה. ואם הם אוצרות יין ושמן במסתפק מהן, וכן אוצרות שכר בבבל, ובי דגים קטנים ובי ציבי ובי תמרי ובי מילחי ובי קירי, כולן צריכין בדיקה. פירוש קירי, שעה. תנא אין מחייבין אותו להכניס ידו לחור ולסדקין לבדוק אע"פ שהכלב יכול לחפש אחריו, דחיישינן לסכנת עקרב. ואע"ג דאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אינן ניווקין, חיישינן שמא יתכוין לחפש אבן חיפוש החמץ על מחט שאבה לו קודם לכן. ואמרין וכה"ג לאו מצוה היא, והנתיב האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני או בשביל שאובה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור.